

U povijesti umjetnosti, kao i u drugim humanističkim znanostima, odražava se „duh vremena”. Kroz metodologiju, izbor tema, a posebno interpretaciju povijesnoumjetničkih fenomena zrcale se suvremene tendencije, nedjeljive od društvenog, kulturnog, ali i političkog konteksta u kojemu su nastale. To je prepoznato u zadnjim desetljećima u našoj struci, iako u manjoj mjeri tematizirano negoli je to slučaj u (srednjo) europskoj povijesti umjetnosti. Iako historiografija povijesti umjetnosti u Hrvatskoj u 20. stoljeću još nije napisana, posljednjih desetljeća zamjetan je trend istraživanja povijesti same struke, posebno njezinih početaka.¹ Druga polovina stoljeća, odnosno razvoj znanstvenog diskursa povijesti umjetnosti u vrijeme SFRJ, tek je djelomice obrađen u sklopu drugih širih tema.² Stoga je i prikaz istraživanja i interpretacije umjetnosti baroknog razdoblja u hrvatskoj povijesti umjetnosti moguće tek fragmentarno izložiti. Cilj je ovog rada u kratkim crtama naznačiti neke faze povijesti istraživanja barokne umjetnosti, a time i razvoja povijesti umjetnosti u Hrvatskoj u burnom dvadesetom stoljeću.

Počeci istraživanja barokne umjetnosti sežu u vrijeme kada je Hrvatska bila dio Austro-Ugarske Monarhije, a tada postavljene smjernice istraživanja uvelike će se nastaviti i u međuratnom razdoblju Kraljevine Jugoslavije. Razdoblje je obilježeno djelovanjem Artura Schneidera³ i Gjüre Szabe,⁴ koje možemo smatrati i nastavljacima utemeljitelja struke, Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Emilija Laszowskog. Tada se prvi put u hrvatskoj povijesti umjetnosti javlja pojam barok: uz Artura Schneidera, koji ga upotrebljava na predavanjima, Gjuro Szabo prvi se koristi terminom barok u našoj povijesti umjetnosti: „Crkva u Rozgi obična je barokna građevina.”⁵ Szabo u svom djelovanju u Zemaljskom povjerenstvu za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji obrađuje i spomenike 18. stoljeća⁶ te time postupno umanjuje snažan negativan stav prema umjetnosti baroknog razdoblja,

- 1 Posebno valja istaknuti niz znanstvenih skupova *Hrvatski povjesničari umjetnosti* održanih u organizaciji Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske: *Andela Horvat* (1911.–1985.), *Znanstveni skup posvećen stotoj obljetnici rođenja*, Zagreb, studeni 2011., radovi sa skupa objavljeni u: *Peristil*, 54 (2011.); *Artur Schneider* (1879.–1946.), studeni 2013., radovi sa skupa objavljeni u: *Artur Schneider: 1879.–1946.: zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Hrvatski povjesničari umjetnosti*, (ur.) Ljerka Dulibić, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2016.; *Gjuro Szabo* (1875.–1943.), listopad 2015., radovi sa skupa objavljeni u *Gjuro Szabo: 1875.–1943.: zbornik radova znanstveno-stručnog skupa*, (ur.) Marko Špičić, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2018. te Instituta za povijest umjetnosti i Hrvatskog instituta za povijest: *Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj*, studeni 2012., radovi sa skupa objavljeni u *Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj: zbornik radova znanstvenog skupa*, (ur.) Ivana Mance, Zlatko Matijević, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, Hrvatski institut za povijest, 2015.
- 2 Primjerice JASNA GALJER, *Likovna kritika u Hrvatskoj 1868.–1951.*, Zagreb, Meandar media, 2000.; LJILJANA KOLEŠNIK, *Likovne kritike i polemike 50-ih godina u Hrvatskoj*, u: *Hrvatska likovna kritika 50ih – Croatian Art Criticism in the 1950's. Izabrani tekstovi – Selected Essays*, (ur. i pril.) Ljiljana Kolečnik, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, [2000.], 7–24; LJILJANA KOLEŠNIK, *Između Istoka i Zapada. Hrvatska umjetnost i likovna kritika 50-ih godina*, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, 2006.
- 3 O životu i djelovanju Artura Schneidera najnovije u: *Artur Schneider: 1879.–1946., Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Hrvatski povjesničari umjetnosti* (bilj. 1).
- 4 O životu i djelovanju Gjüre Szabe opširnije u: TIHOMIL STAHLJAK, *Gjuro Szabo – djelo jednog života*, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1995.
- 5 ANDELA HORVAT, *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj*, u: ANDELA HORVAT, RADMILA MATEJČIĆ, KRUNO PRIJATELJ, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, 1982., 9.
- 6 Posebno u Izvještajima o djelovanju povjerenstva: GJURO SZABO, *Spomenici kotara Klanjec i Pregrada*, u: *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, 1912., 207–239, GJURO SZABO, *Spomenici kotara Krapina i Zlatar*, u: *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 13/1 (1914.), 103–204, GJURO SZABO, *Spomenici kotara Ivanec*, u: *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 14/1 (1919.), 22–97.

koji je početkom 20. stoljeća još uvelike prisutan u hrvatskoj povijesti umjetnosti, kao i u drugim zemljama srednje Europe.⁷ Anđela Horvat naglašava njegov izniman utjecaj kao pionira istraživanja baroka u Hrvatskoj, pogotovo kontinentalnog dijela, koji je kao konzervator, ali i publicističkim radom, pobudio interes javnosti za stanje i očuvanje spomenika. „Taj je solidni rad baza daljeg istraživanja spomenika na području sjeverne Hrvatske.”⁸ U metodologiji svog djelovanja i strukturi tekstova, koje odlikuje osebujan oštar stil pisanja, Szabo je uvelike postavio temelje znanstvenog proučavanja spomenika baroknog razdoblja – korištenje izvora i autopsije spomenika na licu mjesta. Boraveći u Beču na studiju germanistike od 1892. do 1896. godine, te u Nürnbergu, dolazi u doticaj s tada aktualnim idejama bečkih povjesničara umjetnosti, prije svega Aloisa Riegla. U svjetlu pristupa tumačenja umjetničkog htijenja, *Kunstwollen*, povijesnih razdoblja,⁹ odnosno objašnjavanja umjetničkih djela kao odraza unutarnjeg poticaja epohe, koja stvara jedinstven i neponovljiv stil u svim umjetničkim djelima, Szabo će formirati i svoj stav prema baroknoj umjetnosti. Taj pristup pitanjima stila i umjetničkom htijenju vremena progovara na više mjesta u Szabovim *Izveštajima o djelovanju...*, gdje interpretira barok kao kolektivno postignuće epohe: „Ranger je i u ovim slikarijama posve čovjek svoga vremena. Kako je barokno doba željelo veličajne prostorije za svoje velike ljude, tako ih je htjelo prirediti i svom najvećem gospodinu bogu”,¹⁰ a stil prepoznaje u svim umjetničkim djelima: „I najmanji komadić posuda nosi biljeg svoga vremena; ponosni i samosvesni barok nije htio ni u čem imitacije i slabašnoga kopiranja.”¹¹ Sukladno tomu, interes usmjerava i prema manjim spomenicima i zalaže se za njihovo očuvanje.

Djelovanje povjesničara umjetnosti i institucija u vrijeme Drugoga svjetskog rata odnosno Nezavisne Države Hrvatske još nije istraženo. No o interesu za baroknu umjetnost u tom razdoblju svjedoči zanimljiv dokumentarno-igrani film *Barok u Hrvatskoj*, nastao u sklopu djelovanja Državnog slikopisnog zavoda Hrvatski slikopis, osnovana u siječnju 1942. godine.¹² Režiju, kameru i montažu potpisuje Oktavijan Miletić, scenarij povjesničar kulture Josip Horvat (prema memoarima grofa Oršića), a glazbu Boris Papandopulo.¹³ Tošo Dabac fotografski je bilježio stvaranje filma; u Arhivu Tošo Dabac pronađeno je čak 126 negativa, koji prate snimanje filma u dvorcima u Gornjoj Bistri i Brezovici,¹⁴ a iskorišteni su i za plakat filma (sl. 1). Tako se ne samo sadržajem nego i visokom umjetničkom kvalitetom taj „kratki kulturni film”¹⁵ izdvaja iz serije kratkih filmova s ponajprije propagandnim ciljem nastalih u Hrvatskom slikopisu, i nastoji umjetnost tog razdoblja približiti široj publici. Film je s velikim uspjehom prikazan na filmskom festivalu u Veneciji 1942. godine, a posebno zanimanje izazvao je plakat za film.¹⁶

Temeljita promjena okolnosti djelovanja, društvenog uređenja, a posebno vladajuće ideologije, koja je snažno utjecala na poimanje i bavljenje umjetnošću, nastupa u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. U četiri i pol desetljeća socijalističkoga društvenog uređenja kao tek grubu skicu

7 Kultermann tako kao bitnu odrednicu razvoja povijesti umjetnosti u vrijeme utemeljitelja, *Gründerzeit*, navodi „ponovno otkrivanje baroka”, odnosno uklanjanje negativnog stava i pristupa toj stilskoj epohi, koji je baštinilo od romantičara 19. stoljeća. Ključnu ulogu pri tom su imali Cornelius Gurlitt, Alois Riegel i Georg Dehio. Usp. UDO KULTERMANN, *Geschichte der Kunstgeschichte*, München, Prestel Verlag, 1996., 122 i d.

8 ANĐELA HORVAT, Biografija, u: GJURO SZABO, *Kroz Hrvatsko zagorje*, Zagreb, 1974., 22.

9 U djelima Riegla *Stilfragen* (Berlin, 1893.), a posebno *Die spätromische Kunstindustrie nach den Funden in Österreich-Ungarn* (Beč, 1901.) kao i *Die Entstehung der Barockkunst in Rom: Vorlesungen aus 1901–1902*, (ur.) Arthur Burda, Max Dvořák (Beč, 1908.), UDO KULTERMANN (bilj. 7), 153–156.

10 GJURO SZABO (bilj. 6, 1919.), 34.

11 GJURO SZABO (bilj. 6, 1914.), 159.

12 Opširnije o osnivanju i djelovanju slikopisnog zavoda u: DANIEL RAFAELIĆ, *Kinematografija u NDH*, Zagreb, Naklada Ljevak, 2013., 74 i d.

13 IVA PROSOLI, Tošo Dabac i film, u: *Hrvatski filmski ljetopis* 89 (2017.), 87. Zahvaljujem kolegici Prosoli, koja mi je ustupila rad dok je bio u postupku objavljivanja.

14 IVA PROSOLI (bilj. 13), 87.

15 DANIEL RAFAELIĆ (bilj. 12), 82, navodi da su osnovni zadaci u Odjelu za proizvodnju unutar slikopisnog zavoda bili proizvodnja filmskih tjednika (žurnala), kratkih kulturnih filmova te filmova potpune dužine.

16 DANIEL RAFAELIĆ (bilj. 12), 102.

društvenog konteksta možemo naznačiti razvoj od uspostave stroge kontrole i snažne ideologizacije svih sfera na prijelazu u pedesete pa do slabljenja zadanog ideološkog okvira i otvaranja brojnim novim temama u zadnjim desetljećima. U ključnom razdoblju kraja 1940-ih i tijekom 1950-ih definira se kulturna politika i stav prema umjetnosti i njezinoj ulozi u društvu, a i ulozi i zadacima humanističkih, posebno povijesnih znanosti, tako i povijesti umjetnosti. Stavovi i kriteriji postavljeni 1950-ih zadržat će se sve do kraja SFRJ, iako tijekom vremena manje obvezujući i prisutni. Utjecaj tako snažna ideološkog okvira na znanstveni diskurs i izbor tema još nije dostatno razmatran, kao što je to u nekim zemljama istočnog bloka tematizirano.¹⁷ Umjetnost baroknog razdoblja nije bila u središtu povijesnoumjetničkih istraživanja u socijalističkoj epohi. Pojednostavnjeno se može ustanoviti da je njihovo težište bilo s jedne strane na istraživanju umjetnosti srednjeg vijeka u jadranskom priobalnom području i zaleđu, pri čemu su pitanja podrijetla i određivanja „nacionalne” umjetnosti, odnosno definiranja uloge domaćih majstora, bili u prvome planu.¹⁸ Drugo je težište suvremena umjetnost 20. stoljeća.

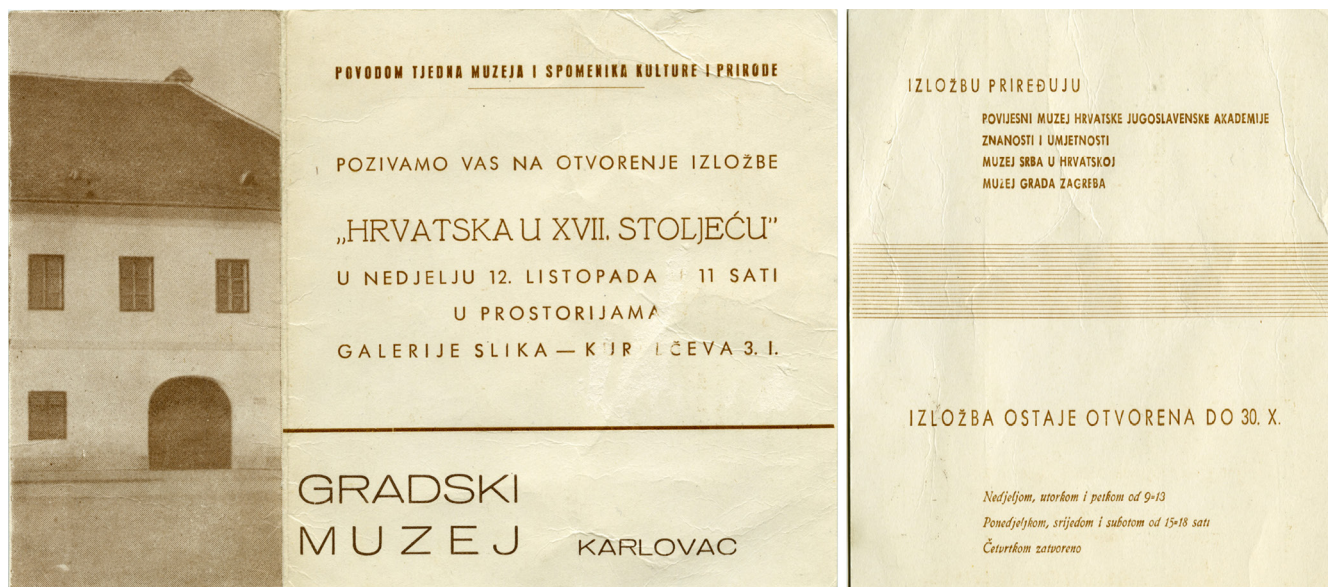
- 17 Npr. KRISTA KODRES, Scientific Baroque—for everyone. Constructing and conveying an art epoch during the Stalinist period in the Soviet Union and in Soviet Estonia, u: *Journal of Art Historiography*, 15 (2016.), 1–25, <https://arthistoriography.files.wordpress.com/2016/11/kodres.pdf> (posjećeno 5. ožujka 2017.).
- 18 Npr. u brojnim djelima CVITE FISKVIĆA, Dokumenti o radu naših graditelja i klesara XV–XVI stoljeća u Dubrovniku, Split, 1947., CVITO FISKVIĆ, Prvi poznati dubrovački graditelji, Dubrovnik, 1955. Važan je doprinos istraživanjima „domaće sredine” i LJUBE KARAMANA, O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva, Zagreb, 1963. Taj pristup „nacionalne konstante” (*nationale Konstante*) nastavlja se u međuratnom razdoblju, a traje i nakon Drugoga svjetskog rata, posebno u povijesti umjetnosti tzv. „malih” naroda, usp. ADAM S. LABUDA, Einleitende Bemerkungen zur Rolle des nationalen Gedankens in der Kunstgeschichtsschreibung, u: *Die Kunsthistoriographien in Ostmitteleuropa und der nationale Diskurs*, (ur.) Robert Born, Alena Janatková, Adam S. Labuda, Berlin, 2004., 40.

Slika 1

Plakat za film *Barok u Hrvatskoj*
fotografija preuzeta iz: DANIEL RAFAELIĆ,
Kinematografija u NDH, Zagreb, 2013.

Slika 2
Plakat za izložbu *Hrvatska u XVII. stoljeću*, Gradski muzej Karlovac, Arhiv Muzeja grada Zagreba

Zanimljiva je stoga izložba koja se 1950-ih bavi 17. stoljećem, i gotovo je izoliran fenomen, a ujedno se (unatoč?) svojoj tematici ne obraća užoj stručnoj javnosti, nego je osmišljena da dopre do što većeg kruga. Istovremeno odražava nov pristup u postavljanju i organizaciji te funkciji samih izložbi, koji je obilježio to desetljeće.¹⁹ Izložbu *Hrvatska u XVII. stoljeću* organizirali su Povijesni muzej Hrvatske, Muzej Srba u Hrvatskoj i Muzej grada Zagreba, a bila je postavljena od 9. do 17. lipnja 1958. u zagrebačkom Muzeju grada.²⁰ Nakon toga bila je postavljena u Sisku, gdje je bila popratna izložba uz VI. slet bratstva i jedinstva, te u Karlovcu i Samoboru²¹ (sl. 2). Nažalost, popratni materijal uz izložbu nije sačuvan u arhivi muzeja, no iz novinskih tekstova koji su pratili izložbu, kao i iz fotografija,²² mogu se analizirati najvažnije značajke postava čiji su autori arhitekt Zvonimir Marohnić i akademski slikar Boris Dogan. U svakom muzeju gdje je izložba gostovala postav je nadopunjavao eksponatima iz lokalnih zbirki, a bila su organizirana i popratna događanja.²³ Osim u staklenim vitrinama, izlošci su bili postavljeni na panoima ovješanim na čeličnu konstrukciju. Opisi i fotografije postava ukazuju na usvajanje tada dominantne nove estetike, koja će se na izložbama i u muzejima primjenjivati za postave i izlaganje suvremenih tema, osobito industrijskog dizajna, ali rjeđe u izložbama povijesne tematike. Sama organizacija izložbe pak svjedoči o primjeni smjernica koje proizlaze iz tada dominantne ideje približavanja umjetnosti „običnom” čovjeku, koje je najpreciznije formulirao Radovan Ivančević u knjizi *Likovna kultura „običnog” čovjeka* iz 1961. godine.²⁴ Naglašava važnost popratnih

- 19 Opširnije vidi DUBRAVKA BOTICA, Baroque in Croatia. Presentation of baroque culture in Croatia in the socialist period, u: *Journal of Art Historiography*, 15 (2016.), <https://arthistoriography.files.wordpress.com/2016/11/botica.pdf> (posjećeno 5. ožujka 2017.).
- 20 <http://www.mgz.hr/hr/izlozbe/hrvatska-u-17-stoljecu,434.html> (posjećeno 5. ožujka 2017.).
- 21 Nakon Siska izložba je gostovala na nekim gradilištima Autoputa bratstva i jedinstva, a kasnije je prenesena u Karlovac i Samobor. Bila je postavljena i na Kongresu historičara Jugoslavije u Zagrebu iste godine.
- 22 U. v., Izložba „Hrvatska u XVII. stoljeću”, u: *Narodni list*, 24. lipnja 1958., 4.
- 23 Fotografije uz tekst o postavu u Gradskom muzeju u Sisku, BRANKO SUČEVIĆ, Pokretna izložba „Hrvatska u XVII. stoljeću”, u: *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske* 7, 4 (1958.), 96–98.
- 24 RADOVAN IVANČEVIĆ, Likovna kultura „običnog” čovjeka, Zagreb, Radničko sveučilište „Moša Pijade”, 1961.

sadržaja uz izložbe, koji će publici koja nema naviku posjeta galerijama i muzejima približiti samu tematiku,²⁵ kako je organizirano i uz spomenutu izložbu.

U istraživanju umjetnosti i kulture baroknog razdoblja u Hrvatskoj mogu se povući paralele s istraživanjima barokne umjetnosti u drugim socijalističkim zemljama. Razdoblje baroka kao predmet istraživanja posebno je zanimljivo u ovom kontekstu prikaza razvoja povijesnoumjetničkog diskursa, jer je kao razdoblje u kojem, pojednostavnjeno rečeno, dominiraju crkva i plemstvo, u potpunoj suprotnosti s vladajućom ideologijom socijalizma odnosno komunizma. To je rezultiralo upravo naglašenim izostavljanjem razmatranja kulturnog i društvenog konteksta baroknog razdoblja, najjasnije vidljivo u izostavljanju istraživanja naručitelja umjetničkih djela i usmjeravanju na istraživanje čiste forme i stila. Kako je istaknuto na simpoziju *Asymmetrische Kunstgeschichte* održanu na Humboldt Universität u Berlinu 2014. godine, to se provlači kao zajednička karakteristika odnosa prema umjetnosti baroknog razdoblja u različitim sredinama zemalja istočnog bloka.²⁶ Te tendencije očituju se i u djelima vodećih povjesničara umjetnosti koji su uvelike oblikovali struku u Hrvatskoj, ako izdvojimo monografiju Vere Horvat Pintarić o kiparu Francescu Robbi s naglaskom na ekspresiji djela i analizi forme (1961.),²⁷ ili knjigu Vladimira Markovića o baroknim feudalnim dvorcima u Hrvatskom zagorju, u kojoj je naglasak na tipologiji tlocrtnih rješenja.²⁸

Promjenu u pristupu i metodologiji istraživanja barokne umjetnosti, kao i u temi i korpusu koji obrađuje, znači opus Anđele Horvat, posebno knjiga *Između gotike i baroka* iz 1975. godine.²⁹ Manje pod utjecajem teoretskog diskursa, koji je nužno bio ideološki opterećen, dolazeći iz konzervatorske djelatnosti Horvatova je usmjerena prema kontinentalnoj Hrvatskoj i umjetničkim razdobljima koja su ostavila najviše spomenika, prije svega baroknom razdoblju. Otvara niz novih tema – posebno je važno njezino istraživanje cjelovitog konteksta nastanka umjetničkog djela, a time i uloge naručitelja.³⁰ U metodološkim pitanjima, u sredini koja paradigmatičke povijesti umjetnosti nikada nije kritički razmotrila, otvorila je put sagledavanju pluralističke slike stilova, koja je nužna u istraživanju srednjoeuropskog korpusa umjetničke baštine.³¹ Uz to, njezina sinteza u tekstu *Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj* u monumentalnoj monografiji *Barok u Hrvatskoj* iz 1982. godine³² dala je ključni zamah istraživanjima barokne umjetnosti kod nas. 1980-ih polako se počinje razvijati snažniji interes za umjetnost baroknog razdoblja, čemu je pridonijela i nova kulturna politika u vodećim muzejima, ali i nove političke okolnosti nakon Titove smrti 1980. godine. Razdoblje 1980-ih i 1990-ih obilježeno je velikim izložbenim projektima i prikazima umjetničke baštine pavlinskog reda,³³ isusovačkog reda³⁴ i baštine na području Zagrebačke nadbiskupije.³⁵ Tim važnim izložbama i popratnim katalozima nastaje nova slika umjetnosti baroknog razdoblja u stručnoj, ali i široj javnosti, dakle možemo govoriti o svojevrsnom „kanoniziranju baroka” u Hrvatskoj, kako je taj proces nazvan u studiji o istraživanju

25 RADOVAN IVANČEVIĆ (bilj. 24), 51–52.

26 EVA PLUHAŘOVÁ-GRIGIENĖ, *Asymmetrische Kunstgeschichte?*, Humboldt-Universität zu Berlin, 24.–25.04.2014 [review], u: *H-ArtHist*, 01 July 2014, <http://arthist.net/reviews/8119> (posjećeno 5. ožujka 2017.).

27 VERA HORVAT PINTARIĆ, Francesco Robba, Zagreb, Društvo historičara umjetnosti NRH, 1961.

28 VLADIMIR MARKOVIĆ, *Barokni dvorci Hrvatskog zagorja*, Zagreb, Kajkavsko spravišće, 1975., drugo izdanje Zagreb, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1995.

29 ANĐELA HORVAT, *Između gotike i baroka. Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975.

30 Posebno u nizu prikaza umjetničke baštine sjeverozapadne Hrvatske, ANĐELA HORVAT, *Pregled spomenika s područja općine Klanjec*, u: *Kaj*, XI [i. e. XII], 3 (1979.), 15–70, ANĐELA HORVAT, *Pregled spomenika kulture područja općine Zabok*, u: *Kaj*, XII [i. e. XIII], 1 (1980.), 67–125, ANĐELA HORVAT, *O spomenicima kulture općine Krapina*, u: *Kaj*, XIII [i. e. XV], 1 (1982.), 87–142, ANĐELA HORVAT, *Pregled spomenika kulture općine Pregrada*, u: *Kaj*, XVIII, 2–3 (1985.), 167–208.

31 Utvrđivanjem paralelnih stilskih pojava Anđela Horvat uvela je pristup istraživanja oslobođen od paradigme stilskih razdoblja i otvorila pristup proučavanju znatnog dijela korpusa koji se ne „uklapa” u idealnu sliku nizanjanja stilova. DUBRAVKA BOTICA, *Današnje čitanje teza Anđele Horvat. Arhitektura 17. stoljeća u kontinentalnoj Hrvatskoj između gotike i baroka*, u: *Peristil* 54 (2011.), 143–150.

32 ANĐELA HORVAT (bilj. 5).

33 *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244–1786: slikarstvo, kiparstvo, arhitektura, umjetnički obrt, književnost, glazba, prosvjeta, ljekarstvo, gospodarstvo*, (ur.) Đurđica Cvitanović, Vladimir Maleković, Jadranka Petričević, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1989.

34 *Isusovačka baština u Hrvata*, (ur.) Biserka Rauter Plančić, Zagreb, Muzejsko galerijski centar, 1993.

35 *Sveti trag: devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije, 1094.–1994.*, (ur.) Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb, Muzej Mimara, 1994.

austrijskog baroka.³⁶ Važno je naglasiti da su se te izložbe, iako tematski široko koncipirane, bavile sakralnom umjetnošću, dok je profana umjetnost, a posebno kultura barokne svako-dnevice, bila gotovo potpuno zanemarena. Osim kultne studije Josipa Matasovića *O galantnom stoljeću* iz 1921.³⁷ i izložbe i kataloga *Od svagdana do blagdana* iz 1993,³⁸ koja je organizirana u godini srednjoeuropskog baroka, tema je ostala izvan fokusa istraživanja. Rijetku iznimku predstavlja izložba *Život u palači od 1764. do 2004.*, održana u Hrvatskom povijesnom muzeju 2004. godine.³⁹

Ova skica razvoja istraživanja i interpretiranja barokne umjetnosti u hrvatskoj povijesti umjetnosti naglo se prekida u posljednjem desetljeću 20. stoljeća. Ratna razaranja 1991.–1995. i poslijeratna obnova u prvi plan su razumljivo stavili teme očuvanja i obnove baštine. Početak 21. stoljeća donio je zanimljive nove impulse: otvorene su brojne nove teme, za razliku od ranije zatvorenosti u državne, pa čak i regionalne okvire, sama struka znatno je otvorenija. To se očituje u naglašavanju istraživanja hrvatske umjetnosti u europskome kontekstu i povezivanja sa stranim umjetničkim krugovima. Ta tendencija zasigurno će se nastaviti i dalje, a vidjet ćemo koje će se nove teme razvijati u sada izrazito heterogenoj slici istraživanja baroka u hrvatskoj povijesti umjetnosti.

36 Velikim izložbenim projektima u razdoblju između dva rata, a posebno otvaranjem Muzeja baroka u dvorcu Donji Belvedere 1923. „Durch diese Musealisierung des Barock kam es auch zu dessen Kanonisierung“, GEORG LECHNER, Was ist Barock, was barock? Ein Stil und seine Entdeckung, u: *Barock since 1630*, (ur.) Agnes Husslein-Arco, Georg Lechner, Alexander Klee, Beč, Österreichische Galerie Belvedere, 2013., 17.

37 JOSIP MATASOVIĆ, *Iz galantnog stoljeća – kulturno-historijski fragmenti*, 2. izdanje, (ur.) Teodora Shek Brnardić, Zagreb, 2008.

38 *Od svagdana do blagdana: barok u Hrvatskoj*, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt, 1993.

39 MARINA BREGOVAC PISK, *Život u palači od 1764. do 2004. godine*, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 2004.

Povijest istraživanja umjetnosti baroka u 20. stoljeću / Dubravka Botica / CC BY / 4.0

DOI: <https://doi.org/10.31664/z4khpu.16>